

At Norges dårligst betalte tannleger er de som skal lære opp neste generasjons tannleger rimer ikke.

Tannlegestudiet – utdanning på sparebluss

SIRI FLAGESTAD KVALHEIM, FØRSTEAMAUENSIS VED INSTITUTT FOR KLINISK ODONTOLOGI, UNIVERSITETET I BERGEN (UIB) OG TILLITSVALGT FOR NTF, UTV-UIB

Kjære dekanus Per Bakke ved Det medisinske fakultet i Bergen. Vi har et problem! At Norges dårligst betalte tannleger er de som skal lære opp neste generasjons tannleger rimer ikke.

«Han professoren som så på meg sa at ...». Sånn begynner ofte pasienten å forklare når tannlegeinstruktøren kommer for å veilede en student ved Odontologisk universitetsklinikk i Bergen. Ved en universitetsklinikk er det forventet at man møter den ypperste kompetansen. Pasientene tror fortsatt på det.

Vi liker å tro og mener at tannlegeutdanningen ved Universitetet i Bergen har rykte på seg for å utdanne særlig gode tannleger. Spesielt har vi vært kjent for den solide kliniske praksisen studentene våre har fått. Det har vært et kvalitetsstempel å ha fått tannlegeutdanningen sin fra Bergen. Vi har vært stolte av det.

I Forskerforum i september 2023, peker professor Bente Brokstad Herlofson ved det Odontologiske Fakultet i Oslo på problemer med å rekruttere vitenskapelige lærerkrefter og spesialister til tannlegeutdanningen der. Forhandlingsjef John Frammer i Den norske tannlegeforening uttaler i samme artikkel: «Man har en forventning om at der (ref. ved universitetene) skal den ypperste fagkompetansen samles for å lære opp framtidens tannleger. Men når de betaler

dårligst, er vi usikre på om de klarer å rekruttere og beholde nødvendig kompetanse.»

Det har blitt hevdet at man må være idealist for å undervise på universitetet. Før var det visst flere idealister. Nå var det likevel slik at disse idealistene var bedre betalt enn universitetsansatte tannleger er i dag, om man ser på reallønnsutviklingen. Uansett — tannlegeutdanningen kan ikke basere seg utelukkende på idealisme.

Brokstad Herlofsens bekymring for rekruttering til vitenskapelige stillinger er berettiget. Utfordringen er like stor i Bergen som i Oslo — kanskje større. Institutt for klinisk odontologi ved det Medisinske Fakultet i Bergen er nå i ferd med å gjennomgå et generasjonsskifte. Anslagsvis 14 professorer og 8 spesialister har nylig sluttet eller vil ha sluttet innen få år. Rekrutteringen til fagområdene samsvarer ikke med avgangen.

Det kan være vanskelig å nå opp i konkurransen om et tilstrekkelig antall odontologiske stipendiatstillinger innen et medisinsk fakultet, der kriteriene ikke så lett tilgodeser odontologiske prosjekter i konkurranse med mer fargerike medisinske. Følgelig er det ikke mange nok tannleger som får mulighet til å ta en ph.d.-grad. I tillegg er åpenbart ikke betingelsene på universitetet lenger attraktive nok i forhold til alternative karriereveier.

Ironisk nok er det et stort antall søkere til ph.d.-stillinger ved vårt institutt, men mange av dem som får tildelt ph.d.-stipend kommer fra land utenfor Europa, og har ikke godkjent tannlegelisen i Norge. Noen kommer med flotte vitnemål og kan vise til imponerende vitenskapelige studier.

Internasjonalt samarbeid er viktig. Men de kliniske fagområdene har behov for rekruttering av tannleger med dobbeltkompetanse, hvilket innebærer likeverdige krav om både klinisk spesialist- og vitenskapelig ph.d.-kompetanse. Det førstnevnte kravet innebærer norsk/europeisk tannlegeutdanning og -lisens, men også utstrakt klinisk erfaring på spesialistnivå i det aktuelle fagfeltet. I tillegg kreves også inngående kunnskap om det norske helsevesenet samt god forståelse av norsk kultur, tradisjon og ikke minst språk. Det er derfor sjelden utenlandske søkere, i alle fall utenfor Europa, innehar slike kvalifikasjoner. Av samme grunn er det særdeles viktig at vi kan kvalifisere våre egne.

Det må understrekes at tannlegeutdanning er vesentlig forskjellig fra medisinerutdanning. Den medisinske utdanningen er i hovedsak teoretisk, og praktiske ferdigheter tilegnes i stor grad utenfor lærestedene, etter avsluttet grunnutdanning. Tannlegeutdanningen derimot, inneholder en betydelig større komponent av praktiske ferdigheter til å behandle pasienter med sykdommer og tilstander i orale hard- og bløtvev. Disse må møysommelig oppøves, ofte med én-til-én undervisning, også av topp- og mellomstillings innehavere. Slike ferdigheter krever mengdetrening, opptar det meste av undervisningstiden og er nødvendig for å utdanne tannleger med den kvaliteten som det norske samfunnet forventer og krever. I et slikt curriculum må topp- og mellomstillingsinnehavere både ha teoretisk kompetanse på ph.d.-nivå, men også i utstrakt grad praktisk klinisk kompetanse.

Ved utlysning av topp- og mellomstillinger i odontologi synes det som om klinisk kompetanse på spesialistnivå vektlegges i mindre grad enn antall artikler og toppkarakterer på vitnemålet, selv om klinisk kompetanse må anses som et absolutt og likeverdig krav. Det kan være verd å minne om at Universitetets oppgaver er å drive undervisning, forskning og formidling, og ved Institutt for Klinisk Odontologi har vi behov for alle tre i likt monn.

Rekrutteringsproblemet gjelder ikke bare forskere — det gjelder også allmenntannleger og spesialister. Som et eksempel, ved Seksjon for Oral Protetik har vi manglet en hel overtannlegestilling i over et år og 160 % instruktørtannlegestilling de siste to årene. For instruktørtannlegestillinger er det krav om to års klinisk praksis — noe som må være et absolutt minimum! Førerkort for personbil er ikke nok for å kjøre buss; den som skal undervise tannlegestudenter må ha høyere kompetanse enn en nyutdannet tannlege. Ved utlysning ved vår seksjon har det enten vært ingen eller bare noen få søkere; de fleste uten tilstrekkelige kvalifikasjoner.

Det er et tankekors at det er så få søkere til stillinger i et marked som i de største byene faktisk er overmettet av tannleger. Mange sier at de gjerne kunne tenke seg en dag eller to som instruktørtannlege, men tar seg ikke råd. Lønnen til en instruktørtannlege ligger nå på nivå med eller sågar lavere enn en nyutdannet offentlig ansatt tannlege i Bergen sentrum. Tannleger med flere års erfaring og tannleger i distriktene har langt høyere lønn enn en erfaren instruktørtannlege. En spesialist ved Tannhelsetjenestens Kompetansesenter ligger flere hundretusen kroner høyere i lønn enn spesialister ved Institutt for Klinisk Odontologi. At Norges dårligst betalte tannleger er de som skal lære opp neste generasjons tannleger rimer ikke.

Det forhold at vi er for få tannleger i undervisningen generelt, færre med tilstrekkelig erfaring og kompetanse og enda færre med forskningskompetanse, går ut over læringsutbytte til studentene og kvaliteten på tjenestene vi leverer. Fast underbemanning fører til slitasje blant de få instruktørtannlegene og spesialistene vi har. Utvanning av fagmiljøene gjør vitenskapelige stillinger mindre attraktive.

Det er en liten gruppe vi snakker om. De universitetsansatte tannlegene utgjør ikke mange. Konkurransedyktig lønn er en liten kostnad — med stor gevinst.

Også i år viser NOKUT-undersøkelsen Studiebarometeret at det er tannlegestudentene som bruker mest tid på studiene (47.7 timer/uke) med 28 timers undervisningstid i uken. Tannlegestudiet er med andre ord et kostnadseffektivt studium; det er dyrt å utdanne tannleger, men tiden brukes godt! Et studium som krever så stor grad av organisert undervisning; ferdighetstrening på dukker og simulatorer, klinisk praksis, seminarer og forelesninger, koster nødvendigvis betydelig mer enn et studium hvor undervisningen er begrenset til noen få forelesninger i uken og egenstudier. Det er viktig at dette blir formidlet til de som finansierer utdanningen.

God kvalitet i utdanningen er viktig for å få gode søkere til studieplassene våre. En velrenommert utdanning gir høyere søkerfall og mer motiverte studenter. Vi ønsker å fortsette å produsere gode tannleger i Bergen. De må være så gode at både du og jeg tør sette oss i tannlegestolen!

Kjære dekanus Per Bakke og helsemyndigheter i Norge: Vi vil så gjerne fortsette å utdanne gode tannleger ved Universitetet i Bergen. Noe må gjøres før spareblusset tar slutt!